

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

ХАНЬ КАЙ

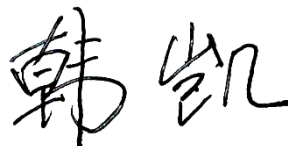
УДК 786.2.03:168.522

ФЕНОМЕН
КАМЕРНОГО ВОКАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА
У ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТА КИТАЙСЬКОЇ
НАЦІОНАЛЬНИХ ШКІЛ:
ІСТОРИЧНИЙ ТА ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТИ

17.00.03 – музичне мистецтво

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Суми – 2017

Дисертацією є рукопис
Роботу виконано в Харківському національному університеті мистецтв ім. І.П. Котляревського, Міністерство культури України.

Науковий керівник: кандидат мистецтвознавства, доцент
БАТОВСЬКА Олена Миколаївна,
Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, доцент кафедри хорового диригування.

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
СТАХЕВИЧ Олександр Григорович,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, професор кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання;

кандидат мистецтвознавства, доцент
ІВАНОВА Юлія Миколаївна,
Харківська державна академія культури, доцент кафедри хорознавства та хорового диригування.

Захист відбудеться 30 січня 2018 року о 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 55.053.04 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м.Суми, вул. Роменська, 87, корпус 4, ауд. 207.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м.Суми, вул. Роменська, 87.

Автореферат розіслано 29 грудня 2017 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. А. Устименко-Косоріч

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Динамічні соціально-економічні та культурно-трансформаційні зрушення, що відбуваються в суспільстві Китайської Народної Республіки, аналіз інноваційних процесів у політичному та економічному поступі країни на межі ХХ – ХХІ століття зумовили гостру потребу дослідити культурні чинники формування китайського соціуму в його сьогоденні й перспективі.

Значний інтерес викликає камерне вокальне мистецтво як один з популярних і поширених виконавських напрямків сучасної музичної культури КНР. Камерно-вокальне виконавство Китайської Народної Республіки посідає особливе місце серед напрямків музичного мистецтва завдяки синкретичним формам, що динамічно розвиваються в контексті європейських мистецьких традицій та інновацій. Унікальний симбіоз сакраментального та інноваційного, що органічно втілюється в жанрі китайського камерного співу, є новим явищем в академічній вокальній галузі, яка розвивається під впливом євроінтеграційних процесів. Однак, незважаючи на дослідницький інтерес науковців до академічного вокального мистецтва, проблема розвитку камерного співу в КНР недостатньо вивчена в галузі українського музикознавства.

Актуальність теми посилюється об'єктивною потребою більш глибокого усвідомлення ментальних особливостей та естетичних орієнтирів китайського суспільства, музичних традицій, специфіки формування виконавської майстерності співаків КНР у вищих мистецьких закладах України. Важливість наукового пошуку підтверджується необхідністю дослідження тенденцій розвитку камерного вокального виконавства КНР, системи фахової підготовки майбутніх співаків у китайських та українських мистецьких закладах, зіставлення методів, прийомів та виконавських форм двох національних вокальних шкіл, що дає можливість виявити інноваційні технології світової виконавської практики з подальшим їх упровадженням в українську концертну та освітню діяльність.

Фундаментальною основою дослідження є наукові праці українських і зарубіжних дослідників, в яких обґрунтовано особливості виконавської майстерності вокалістів (В. Антонюк, О. Бандревська, О. Басса, І. Брежнева, В. Васіна-Гроссман, Б. Гнидь, Л. Горелик, Л. Деркач, А. Доливо, В. Живова, М. Жишкович, І. Колодуб, Т. Куришева, М. Микиша, О. Стахевич, Т. Мадишева, Н. Щербакова, С. Яковенко та ін.); історичні, теоретичні, методичні та педагогічні аспекти вокального мистецтва (М. Агікян, Г. Алчевський, З. Анікеєва, Д. Аспелунд, В. Багадуров, П. Голубев, Н. Гребенюк, В. Давидова, Л. Дмитрієв, Д. Євтушенко, В. Єрмаков, Ф. Заседателев, І. Кочнева, Юл. Малишев, М. Микиша, М. Михайлов, В. Морозов, І. Назаренко, К. Никольська-Берегівська, О. Павлицева, С. Юдін, Р. Юссон, Л. Ярославцева та ін.).

Історичні аспекти вокального виконавства КНР розкрито в наукових працях Ван Гуанзін, Ван Юйхе, Гу Ін, Лі Тінъвей, Ло Чжихуей, Лю Бінцян,

Лю Цзінчжи, Н. Гуань Цзяньхуа, Пен Чен, Сю Хайлінь, Сюй Чанхуї, Ся Яньчжоу, Сяо Чаожань, Ту Дуня, У Ген-Ір, Хоу Цзянь, Чжен І, Цай Жонгді, Цзан Ібін, Ю Жун-янь, Ян Інлю. Проблеми музичного виховання КНР досліджують Ван Пе, Го Шенцзянь, Лю Баося, Сунь Яньїн, Хо Іпін, Цзо Лінлін, Цзо Чженьгуань, Цянь Рен Кан, Чжан Сянь, Чжао Веньфан, Яо Вей.

Ученими досліджено різні аспекти теорії та методики вокального мистецтва КНР (Гу Юй Мей, Ма Ге Шунь, Сюй Дин Чжун, Чжан Ї, Чжан Цзянь Го, Чжау Сон Жу, Чжоу Лі, Чжоу Чжен Сун, Шен Сіан, Юй Тен Ган, Ян Хун Нянь та ін.), специфіку оперного і камерного вокального мистецтва і питання євроінтеграції китайської музичної культури (Ван Даян, Ван Хонтао, Ван Шижан, Ван Ян, Гун Лінь, Дай Пенхай, Ден Вей, Лі Даочунь, Лі Дзін, Лі Сюймей, Лі Шумін, Ло Іфен, Лю Дзюаньдзюань, Лю На, Лю Чень, Ма Цзяця, Су Чженде, Сун Ліпін, Ся Сяоянь, Тан Хуїся, Хао Цзяньхун, Ху Тяньхун, Хе Сінь, Цзан Дзе, Цао Шулі, Чжоу Веймін, Чень Яньнань, Юй Хун, Яо Хунвей, Ши Вейчжен та ін.).

Водночас теоретичний аналіз української та зарубіжної спеціалізованої літератури і дисертаційних робіт з питань теорії та історії китайського камерного вокального мистецтва, а також фахової підготовки камерних співаків дає підстави констатувати відсутність цілісного дослідження, в якому було б розглянуто процес становлення китайської вокальної школи, тенденції її розвитку, зміст і технології підготовки співаків на різних освітніх ступенях у галузі камерного вокального виконавства, схарактеризовано прийоми і засоби музичної виразності, виконано порівняльний аналіз вокальної (української та китайської) шкіл, розроблено науково-методичні рекомендації щодо впровадження кращого виконавського досвіду у вітчизняну мистецьку практику.

Отже, актуальність проблеми, теоретичне і практичне значення, об'єктивна необхідність компаративного вивчення камерного вокального мистецтва КНР та України, збагачення українського вокального мистецтва з урахуванням передового зарубіжного виконавського досвіду зумовили вибір теми дослідження: ***«Феномен камерного вокального виконавства у взаємодії української та китайської національних шкіл: історичний та теоретичний аспекти»***.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою комплексного дослідження кафедри теорії музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського «Методологічні проблеми і методичні основи сучасного музикознавства: теоретичні, естетичні, соціологічні та психолого-педагогічні аспекти» (протокол № 4 від 29 листопада 2012 року). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (протокол № 4 від 24 листопада 2016 р.).

Мета дослідження – створити теоретичну платформу вивчення камерного вокального виконавства КНР та України, визначити основоположні характеристики вокальних шкіл двох країн.

Відповідно до мети сформульовано такі **завдання**:

1. Виявити стан розробленості проблеми розвитку камерного вокального виконавства в КНР та Україні, визначити поняттєвий апарат дослідження.
2. Розробити жанрову типологію камерно-вокальної музики КНР та України.
3. Визначити динаміку розвитку камерно-вокального виконавства КНР.
4. Обґрунтувати інноваційні процеси у камерно-вокальному виконавстві КНР.
5. Дослідити специфіку виконавської практики співаків з КНР на прикладі роботи кафедри сольного співу Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Об'єкт дослідження – камерно-вокальне мистецтво України та Китайської Народної Республіки.

Предмет дослідження – історико-теоретичні аспекти камерного вокального виконавства в контексті взаємодії української та китайської національних шкіл.

Методологічну основу дослідження становлять базові принципи теорії пізнання (об'єктивність, науковість, історизм, цілісність, взаємозв'язок і взаємозумовленість явищ і процесів дійсності); основні положення системного, аксіологічного, мистецтвознавчого, компетентнісного й культурологічного підходів як методологічного способу вивчення музичного камерно-вокального мистецтва та його складових; концептуальні положення теорії професійної майстерності, психолого-педагогічної науки в галузі фахової підготовки камерних співаків, зокрема, формування виконавської майстерності та творчого розвитку особистості.

Теоретичну основу дослідження становлять теорії та концепції щодо мистецтва як засобу самовираження особистості (Б. Асаф'єв, Л. Виготський, Є. Назайкінський, Б. Яворський та ін.); праці науковців з музичного виконавства, психології творчої діяльності, феноменології (Аристотель, Л. Баланчивадзе, І. Бичков, Л. Бочкарьов, К. Бочкарьов, І. Герсамія, Н. Гребенюк, Г. Коган, Н. Корихалова, А. Лосєв, В. Москаленко, Є. Назайкінський, К. Станіславський); положення про стильову еволюцію камерно-вокальних та ансамблевих жанрів (Т. Адорно, Т. Булат, В. Васіна-Гроссман, Н. Говорухіна, Л. Горелік, С. Казачков, Л. Кияновська, О. Литвинова, М. Лобанова, В. Медушевський, В. Москаленко, І. Польська, А. Сохор, С. Тарасов); праці з вокального виконавства, в тому числі, камерного (В. Антонюк, Д. Аспелунд, В. Багадуров, Б. Гнидь, Н. Гребенюк, Л. Дмитрієв, А. Доливо, Д. Євтушенко, Т. Куришева, М. Микиша, М. Михайлов, Д. Нікольська-Берегівська, О. Стахевич, Е. Шевлякова,

С. Яковенко); роботи, присвячені проблемам розвитку камерно-вокальної музики КНР (Ван Ван Даян, Ван Гуанзін, Ван Сі, Ван Хонтай, Ван Шіжан, Ван Юйхе, Ван Ян, Гу Ін, Гун Лін, Дай Пенхай, Ден Вей, Лі Даочунь, Лі Дзин, Лі Шумин, Ло Іфен, Лю Бінцян, Лю На, Лю Чень, Ма Цзяцзя, Сун Ліпін, Су Чженде, Сю Хайлін, Ся Сяоянь, Тан Хуіся, Ту Дуня, Цао Шулі, Цзан Дзе, Чжен І, Чжоу Веймін, Юй Хун, Ян Дзин та ін.).

Основу музично-теоретичного аналізу склали камерно-вокальна музика китайських композиторів ХХ століття (Чжао Юань Жень «Як я сумую за ним», «Слухати дощ»; Чень Тянь Хе «У горах»; Санг Тонга «Жовта ріка»; Ши Гуаннань «Романтика. Моя країна»); відео і аудіозаписи концертних виступів відомих співаків КНР (Ю Яхуан, Чжоу Сяоянь, Юк Сау Ланг, Ван Кунь, Го Ланьїн, Лі Шуанцян, Дай Юйцян, У Біся, Шень Ян, Мо Хуа Лен, Цзян Шанжун та ін.).

Методи дослідження. Для реалізації мети й розв'язання поставлених завдань у дисертаційному дослідженні використано комплекс взаємоузгоджених методів: аналітичний – для вивчення й аналізу наукових джерел з філософії, теорії культури, психології, педагогіки та мистецтвознавства про актуальні проблеми камерно-вокального виконавства КНР та України; узагальнення – для визначення наукового апарату дослідження, історико-культурологічний – для аналізу динаміки розвитку камерного вокального виконавства в контексті європейської та східної традицій; жанрово-стилістичний і виконавський – для розроблення жанрової типології камерно-вокальної музики та засобів музичної виразності у процесі їх виконання; компаративний – для порівняння виконавських практик української та китайської вокальних шкіл.

Джерельну базу дослідження становлять законодавчі акти з питань культури і мистецтва; програмна документація навчальних закладів України та КНР, які здійснюють підготовку співаків; ґрунтовні дослідження провідних науковців України та КНР, в яких висвітлено філософські, психологічні, мистецтвознавчі, педагогічні аспекти розвитку національних музичних виконавських шкіл; історико-культурологічна, суспільно-соціальна, мистецтвознавча періодика, матеріали міжнародних, республіканських, регіональних наукових конференцій із проблем розвитку й організації музичного мистецтва; довідково-енциклопедична, навчальна й навчально-методична література; нотна література для аналізу жанрово-стильових ознак камерної вокальної музики.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що *вперше* в українському мистецтвознавстві здійснено цілісне дослідження камерного вокального виконавства у взаємодії української та китайської національних шкіл, а саме: виявлено стан розробленості проблеми розвитку камерного вокального виконавства в КНР та Україні, визначено поняттєвий апарат дослідження; розроблено жанрову типологію камерно-вокальної музики; досліджено динаміку розвитку камерно-вокального виконавства КНР та запропоновано періодизацію цього процесу; досліджено процес становлення

камерно-вокального виконавства у взаємодії української та китайської національних шкіл; обґрунтовано інноваційні процеси у камерно-вокальному виконавстві КНР; проаналізовано специфіку виконавської практики співаків з КНР на прикладі роботи кафедри сольного співу Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського як показника цілісної системи фахової підготовки виконавців.

Удосконалено сутність понять «камерна вокальна музика», «камерна вокально-ансамблева музика», «камерний співак», «камерно-вокальне виконавство».

Подальшого розвитку набули наукові уявлення про зміст камерно-вокального виконавства в історичному й теоретичному аспектах, жанри вокального мистецтва, специфіку камерно-вокальної творчості видатних композиторів і співаків КНР.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що узагальнені наукові положення щодо сутності ключових понять дослідження, жанрової типології камерних вокальних форм у сучасному виконавстві, методів та прийомів підготовки майбутніх камерно-вокальних співаків з КНР можуть слугувати основою для подальших наукових розвідок у галузі теорії та практики вокального мистецтва в Україні та КНР. Теоретичні положення дисертації та фактичний матеріал може бути використаний у процесі науково-дослідницької діяльності магістрантів, аспірантів, докторантів і викладачів, для проведення майстер-класів, спрямованих на підвищення рівня виконавської майстерності майбутніх співаків з КНР. Теоретичний доробок і джерельна база дослідження можуть бути використані у процесі фахової підготовки виконавців за спеціальністю «Музичне мистецтво».

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри теорії музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (Харків, 2016 – 2017 рр.) і були презентовані на наукових конференціях різних рівнів: *міжнародних*: «Актуальні питання розвитку музичних здібностей» (Мінськ, 2016), «Культурно-мистецькі обрії» (Київ, 2016), «Традиції та сучасний стан культури і мистецтв» (Мінськ, 2016); *всеукраїнських*: «Дні науки» (Одеса, 2016), «Актуальні проблеми музичного і театрального мистецтва» (Харків, 2016).

Публікації. Основні результати дисертації висвітлено у 8 одноосібних публікаціях, зокрема: 4 наукові статті у фахових виданнях, 2 статті в міжнародних наукових фахових виданнях, 2 праці апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (441 найменування), 8 додатків, 2 таблиць. Повний обсяг дисертації – 275 сторінок, основний зміст викладено на 185 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, вказано зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів; представлено їх апробацію; подано відомості про публікації; наведено дані про структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі «Камерне вокальне виконавство: історія та теорія» виявлено ступінь наукової розробленості проблеми, визначено поняттєвий апарат дослідження, запропоновано жанрову типологію камерно-вокальної музики КНР та України.

На основі аналітичного методу здійснено аналіз наукових студій українських і китайських дослідників у галузі мистецтвознавства. Наукові дослідження з проблем академічного вокального виконавства, специфіки побутування і функціонування вокальної музики, формування творчої особистості співака розподілено трьома основними напрямками: історія, теорія і практика камерного вокального виконавства. Аналіз наукових праць з вокального мистецтва (Д. Аспелунд, В. Багадуров, Б. Гнидь, Н. Гребенюк, В. Морозов, І. Назаренко, О. Стахевич), камерно-вокального виконавства (В. Антонюк, О. Бандрівська, В. Васіна-Гроссман, Л. Горелік, Л. Деркач, А. Доліво, Є. Наумова, С. Яковенко), феноменології (Аристотель, І. Бичков, Н. Говорухіна, М. Каган, А. Лосев, А. Щербаков) дозволив узагальнити концептуальні положення учених й обґрунтувати наукові підходи до проблем розвитку камерного вокального виконавства у взаємодії української та китайської національних шкіл; охарактеризувати музичні традиції КНР як показник унікальності сучасного камерного вокального мистецтва, визначити феномен універсального співака у камерному вокальному виконавстві.

На основі методу узагальнення обґрунтовано поняттєвий апарат дослідження. З урахуванням наукових підходів запропоновано авторське тлумачення понять «камерна вокальна музика», «камерна вокально-ансамблева музика», «камерний співак», «камерне вокальне виконавство». Поняття «камерна вокальна музика» схарактеризовано як різновид музичного мистецтва, яке суттєво відрізняється за своєю специфікою виконання від музики симфонічної, хорової та театральної (оперної та балетної); термін «камерна вокально-ансамблева музика» інтерпретовано як особливий жанровий різновид камерного вокального мистецтва; камерне вокальне виконавство окреслено як феномен міжкультурного діалогу у взаємодії традицій та слухових еталонів різних країн, що ґрунтується на особистісній комунікації і психологічному спілкуванні.

Вивчення генези камерної вокальної та камерно-ансамблевої вокальної музики дозволило визначити такі характерні риси жанру: зародження галузі музичного мистецтва у сфері салонного музикування; незначний склад виконавців; інтелектуалізація і психологізація образної сфери. У процесі аналізу термінологічної бази дослідження доведено спорідненість понять

«романтична пісня» / «китайська художня пісня» за такими характерними складниками, як майстерність, точність, стислість, змістовність (Цзін Сян).

На основі комплексного аналізу основних компонентів камерного співу (фізіологічного, акустичного, жанрового, виконавського) запропоновано авторське тлумачення терміна «камерний співак»: *це виконавець з особливими інтелектуальними якостями і професійними компетенціями, що дозволяють природно, в органічному синтезі відтворити образно-семантичну сферу твору і градації звукового вираження, внутрішній психологізм і лаконізм музичної драматургії камерно-вокальних творів.* Розкрито показники професійності камерного співака: *базові:* чистота співацького звуку, легкість, дзвінкість, політ, потужність, темброва насиченість, чіткість і розбірливість дикції; *набуті:* чистота інтонації, точність ритму, занурення в образ і відчуття особливостей образно-художнього змісту виконуваного твору, вміння модифікувати виконавські засоби залежно від художніх завдань виконуваного твору, стилістична багатогранність, широта кругозору, здатність вільно орієнтуватися у творах різних епох, стилів і жанрів.

На підставі узагальнення художньо-естетичної природи музичного мистецтва виявлено естетичні та музичні властивості *камерно-вокального виконавства:* витонченість емоційного нюансування, особлива експресія та багатство її відтінків у камерному співі, чутливість до вимови тексту, якісне володіння діапазоном тембрових забарвлень, звукових барв, властивих людському голосу. Особливостями камерно-вокального виконавства є людський фактор, синтетичний характер (органічне об'єднання самостійних видів мистецтва – поезії (художнє слово і музики), специфіка інструмента (людський голос), ансамблевий характер (співак – концертмейстер, ансамбль співаків – концертмейстер). Доведено, що камерне вокальне виконавство як специфічна галузь музичного мистецтва характеризується репродуктивною, реадaptивною та адаптивною функціями.

На підставі жанрово-стилістичного і виконавського аналізу камерної вокальної музики виявлено основні вектори жанрової динаміки та розроблено типологію цього явища. Доведено, що жанрова типологія вокальної музики передбачає два підходи. *Перший* – урахує зовнішню і внутрішню сторони буття жанру, який поділяється на концертну і духовно-концертну музику. До *концертної камерно-вокальної музики* віднесено: вокальну мініатюру (художня пісня, пісня-стилізація в народному дусі, балада, елегія), вокальну п'єсу («вірш з музикою»), вокальний цикл, романс (ліричний, лірико-драматичний, лірико-психологічний). До *духовно-концертної камерної вокальної музики* належать твори, присвячені духовній тематиці, але не обмежені біблійно-християнськими сюжетами і образами: вокальна мініатюра, вокальний цикл, псалом, молитва. Твори названих груп поділяють на малі (мініатюра) і великі форми (цикл) з урахуванням масштабу музичного твору. *Другий* – ґрунтується на принципах взаємодії й наступності, в якому жанрове збагачення здійснюється завдяки «жанрової

трансформації», «жанрового перетину», «жанрового відновлення» (О. Торба). До камерно-вокальних творів, в яких застосовується принцип взаємодії, відносимо твори, побудовані на принципах міжжанрового і поліжанрового синтезування. Поліжанр представлено такими музичними творами, як кантата, романс-балада, опера, елегія.

Аналіз жанрової типології камерного вокального жанру дозволив виявити жанрову динаміку камерно-вокальної музики та загальні принципи її типологізації. Типологія жанрів сучасної камерно-вокальної музики є одним із найважливіших науково-творчих завдань вивчення, збереження, розвитку та інтерпретації музичної спадщини.

Таким чином, аналіз стану розробленості проблеми щодо розвитку та специфіки камерного вокального виконавства у взаємодії української та китайської національних шкіл дозволив систематизувати джерельну базу дослідження на три групи, визначити поняттєвий апарат дослідження та розробити типологію камерної вокальної музики.

У другому розділі «Сучасне камерне вокальне виконавство Китаю» досліджено динаміку розвитку камерно-вокального виконавства КНР, виявлено інноваційні процеси у камерно-вокальному виконавстві КНР, здійснено аналіз процесу формування фахового універсалізму співака в контексті вітчизняної творчо-виховної практики та запропоновано умови його професійного зростання.

На основі історико-культурологічного підходу доведено, що камерне вокальне виконавство КНР є унікальним мистецьким явищем, якому властиві ментальні та психологічні риси, сформовані під впливом багатовікових музичних традицій. З'ясовано, що передумовами виникнення китайського камерно-вокального виконавства є пісенний фольклор та народні оперні вистави опер, які поширювались у різних регіонах країни. Цей факт засвідчує первинна класифікація камерної вокальної музики Китаю, відома в епоху ханської імперії (206 р. до н.е. – 220 р. н.е.), що складалась з класичної (правильної, прекрасної) – прототипу майбутньої (яюе) та народної (суюе). Зазначену класифікацію упродовж століть вважали еталонною жанровою системою, що майже до початку ХХ століття не змінювалась, а лише доповнювалась.

Важливою складовою музичного мистецтва Китаю є зарубіжна музика, яка увійшла до змісту первинної класифікації в епоху Тан (618 – 907) і Сун (960 – 1279). Жанр художньої пісні складався з великих і малих од, про що свідчить опублікована пам'ятка старокитайської співаної поезії. Першою збіркою жанру співаної поезії в історії китайської музичної культури визначено «Шицзін», яка містить три частини: «фен» – звичаї царств, «я» – оди і «сун» – гімни. Означені складові музичної форми «Шицзін» складають жанрову класифікацію розглянутого періоду.

Особливу роль у розвитку вокального мистецтва Китаю відіграв жанр пісні цінґе (пісня для циня) епохи Хань (206 р. до н.е. – 220 р. н.е.), що характеризується пісенною формою та виконується співаком під

інструментальний акомпанемент (гуцінь). Синтез солоспіву та акомпанементу у виконанні одного музиканта Слугує відправним ресурсом для появи багатьох жанрів сучасної музичної культури. З'ясовано, що поширення поезії в епоху Тан стимулювало розвиток пісенного жанру «цидяо» (ци – вірші, дяо – мелодія) як основної форми сунської пісні. На основі вивчення історичних довідок у розділі представлено жанрово-стильову класифікацію пісенної творчості епохи Сун: ваньюе (вишукані) і хаофан (роздольні). Епоха династії Юань (1279 – 1368) характеризується поділом вокального мистецтва на жанри: пісня і класична драма (сіцной) з характерною арією (саньцюй).

З'ясовано, що справжній ренесанс вокального мистецтва Китаю був характерний для епохи династій Мін (1368 – 1644) і Цин (1644 – 1911). Жанри у цей період представлені розмовною, народною піснями, класичною драмою (лицюй), танцями з піснями, інструментальною музикою. Значною мірою вдосконалено нотний матеріал: («Нотні зошити Вей», «Золоті блискітки», «Цзю Гун Дан Чен»). Для епохи Мін і Цин характерна жанрова класифікація світської музики: музика на пленері (чи-пучі) і музика у приміщенні (цо-пучі), які становлять основу розвитку практики концертування в закритому приміщенні (Ло Чжихуей).

Отже, на межі XIII – XIV століть музичне мистецтво КНР характеризується існуванням різних форм музикування (художня декламація, пісенні традиції (зокрема, художні пісні), сольні та ансамблеві, оркестрові жанри, музична драма). Пісні під акомпанемент цинь епохи Сун, художня декламація епохи Тан складають жанр китайської камерної вокальної музики. Ці жанри зберегли популярність протягом багатьох століть і залишаються актуальними дотепер.

Визначено, що період 1911 – 1919 років пов'язаний із культурними трансформаціями в китайському соціумі (напівколоніальної імперії у складі Японії). Синхайська революція і «Рух 4 травня» проголосили занепад останнього імператора Цінської імперії Пу І (1912) і створення Китайської Республіки. Революції після досягнення цілей політичного характеру привели до пробудження національної самосвідомості, початку епохи «рух за нову культуру» і «рух освіти», яка стимулювала усвідомлення як національних надбань, так і західної культури.

Зазначено, що на початку XX століття під впливом західної традиції динамічного розвитку набуває жанр камерної вокальної музики КНР. Започатковано академічне вокальне мистецтво, створено відповідні умови для професійної підготовки музикантів в університетах і консерваторіях Європи. Проте вища музична освіта в КНР була сформована у 1920-х роках музикантами Сяо Юмей і Цай Юаньпей, які відкрили першу консерваторію і створили симфонічний оркестр європейського рівня.

Період 1920 – 1930 років охарактеризовано як добу музичного романтизму в КНР, в межах якої було закладено основи нового напрямку в музиці. Під час написання творів у жанрі художньої пісні китайські

композитори, поєднуючи реалістичні та романтичні ідеї мистецтва, закладали канони китайського камерного співу. На основі аналізу техніки створення художніх пісень та їх виконання, можемо дійти висновку, що застосування європейських прийомів композиції та інтеграції художніх форм і культурних конотацій, елементів народної музики та формування національної музичної школи мали позитивний вплив на розвиток камерного вокального мистецтва КНР. Доведено, що камерно-вокальне мистецтво КНР характеризується унікальним художньо-пісенним стилем виконання, в якому органічно поєднані естетика народного співу й елементи європейської вокальної традиції. Камерно-вокальний академічний стиль слугує підґрунтям розвитку сучасного камерного вокального мистецтва КНР.

На основі аналізу передумов та класифікації китайської музики (М. Кравцова, У Ген-Ір і Ло Чжихуей) у розділі запропоновано авторську періодизацію розвитку китайського камерного вокального виконавства.

На основі порівняння історичних фактів виділено чотири періоди розвитку камерно-вокального виконавства КНР: *I період (1920-ті рр.)* – позначений освоєнням європейських канонів академічної вокальної школи та формуванням жанрових ознак камерної вокальної музики у композиторській діяльності (Цин Чжу і Чжао Юань Жень), запровадженням вокальних традицій європейського академічного співу у виконавську китайську практику; *II період (1930-ті рр.)* характеризується модифікацією традицій європейського музичного романтизму (передусім - німецького) в китайську національну культуру, академізацією китайської художньої пісні (Хуан Цзи, Чень Тянь Хе) у композиторській діяльності, формуванням еталону академічного співочого тону (Ю Яхуан) у виконавській практиці; *III період (1940-і рр.)* – вирізняється збагаченням жанрово-стильового простору (Тань Сяо Лін) у композиторській діяльності та естетизацією академічної камерної вокальної культури через запровадження європейської традиції (Чжоу Сяоянь, Лан Ію Сію, Ван Кунь, Го Ланін) у виконавській практиці; *IV період (1980-і рр. – дотепер)* – характеризується поширенням полістилістики та поліжанровості у камерній вокальній творчості (Ло Чжунжун цикл «Осінні мелодії», Лі Інхай «Три вірші поетів династії Тан»), формуванням вокального універсалізму співака, який здатний у процесі виконання вокальних творів оперувати різними стилями, жанрами, вокальними техніками збагачуючи мистецтво співу новими прийомами. У цей період з'являються нові форми виконавського мистецтва (вокальні ансамблі, тріо, квартети), активізується творча діяльність чоловічого вокального тріо у складі Лю Хуань, Ляо Чан Янг, Мо Хау Лен.

З урахуванням положень компетентнісного підходу здійснено аналіз процесу формування універсалізму співака в контексті української творчовиховної практики та професійного зростання: індивідуальне вокальне навчання (координація слуху та голосу, дихання, діапазону, сили голосу тощо); оволодіння мистецтвом європейського співацького еталону (академічної манери співу); розвиток інтонаційно-слухових здібностей

(навички чистого інтонування, особливості розподілу слухової уваги під час співу у вокальному ансамблі); виховання ритмічної самоорганізації (ритмічна пульсація, вміння подолання ритмічних неточностей виконання); освоєння навичок ансамблевого співу (відчуття рівноваги, інтонаційна стійкість, особлива свідомість в подачі слова, яскрава темброва виразність, сценічне втілення); опанування мистецтвом артикуляції ансамблевого співу; адаптація індивідуальності ансамбліста до творчих завдань колективу; прищеплення індивідуальної та колективної відповідальності і творчої дисципліни; набуття та вдосконалення навичок сценічної поведінки; формування досвіду сольного та колективного виконання музичного твору.

Доведено, що необхідність підвищення виконавського рівня камерних співаків обумовлена високими вимогами до фахівців мистецького профілю відповідно до сучасних художньо-естетичних запитів суспільства. На основі жанрово-стильового аналізу камерно-вокальної музики сучасних китайських композиторів та виконавського мистецтва видатних співаків КНР схарактеризовано інноваційні процеси в контексті інтеграції європейських вокальних канонів у китайське музичне мистецтво. Вокальна галузь збагачується такими ознаками: синтез аріозної співучості та декламаційності у вокальній партії; застосування західної мінорної ладотональності, що доповнює вокальну партію і акомпанемент своєрідною стилістичною індивідуальністю; пентатонна основа вихідного мелодійного зерна, імпровізаційна свобода викладу та мелодійна орнаментика, які властиві національній (як професійній, так і фольклорній) вокальній манері; провідна роль фортепіанної партії, в якій акумулюються імпресіоністські і символістські тенденції, змінність подій та контрасти світлотіні.

У ході виконавського аналізу вокальної музики з'ясовано сутність камерного вокального виконавства КНР та його структуру: 1) *стабільний компонент* – психотип особистості камерного співака (індивідуальні особливості характеру і національного менталітету, формування творчої індивідуальності); 2) *мобільний компонент* – образно-емоційне наповнення і вокально-професійна відповідність (якісні характеристики голосу, рівень виконавської майстерності та фахової підготовки). На основі запропонованої компонентної структури здійснено аналіз виконавського стилю сучасних видатних китайських співаків Дай Юйцян, Шень Ян, У Біся, Цзяна Шанжуна. Унікальність їхньої виконавської манери характеризується органічним синтезом традицій китайської та європейської манери співу, що відзначається тонкою виразністю, бездоганною вокальною лінією, кришталеву чистою інтонацією, поєднанням артистизму й витонченості, темпераменту і почуття міри.

Історико-культурологічний аналіз камерно-вокального виконавства КНР дозволив дійти висновку про те, що унікальність досліджуваного явища полягає в синкретичній функції складових жанрової системи – композиторська творчість як генератор нових творчих ідей / виконавець / камерний співак-інтерпретатор композиторських проєкцій.

Таким чином, аналіз динаміки розвитку камерно-вокального виконавства КНР дозволив виявити передумови становлення камерного вокального виконавства, запропонувати авторську періодизацію розвитку досліджуваного явища, проаналізувати інноваційні технології в сучасному композиторському та виконавському мистецтві.

У третьому розділі **«Професійний комплекс сучасного камерного співака Китаю: зміст та структура»** проаналізовано специфіку виконавської практики підготовки співаків з КНР на прикладі роботи кафедри сольного співу Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

У кінці ХХ – на початку ХХІ ст. камерне вокальне мистецтво КНР зорієнтоване на європейські класичні, романтичні і сучасні вокальні жанрово-стильові тенденції. У підготовку майбутніх співаків у мистецьких закладах КНР активно впроваджуються методики викладання співу європейських, зокрема, російської та української вокальних шкіл, що свідчить про систематичне вдосконалення системи фахового навчання китайськими діячами мистецтв. Однак з 1990-х р. китайські студенти віддають перевагу вищим мистецьким закладам Західної та Східної Європи, переважно України.

У розділі на прикладі роботи кафедри сольного співу Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського досліджено специфіку виконавської практики співаків з КНР. Кафедра є одним із провідних центрів України підготовки камерних співаків, яка останні п'ятнадцять років активно співпрацює зі східними країнами, зокрема, із навчальними та мистецькими закладами КНР.

На основі виконавського та компаративного методів проаналізовано практику підготовки камерних співаків провідних педагогів кафедри сольного співу Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (Т. Веске, П. Голубєва, Н. Гребенюк, Т. Мадишевої, М. Михайлова) та виявлено основні педагогічні підходи до навчання іноземних студентів за спеціалізацією «Спів»: комплексне виховання-навчання співака (Т. Веске, П. Голубєв, Н. Гребенюк, М. Михайлов); наукове забезпечення фахової підготовки та індивідуальний підхід до фахового навчання майбутніх співаків з КНР (Н. Гребенюк); синтезування технічних та художніх прийомів вокальної підготовки співаків (Т. Веске), використання законів фонетики під час співу іноземними мовами (Т. Мадишева).

У розділі запропоновано систему комплексного навчання іноземних студентів, яка відбувається поетапно: *перший* – *ознайомлення* - базується на двох взаємопов'язаних принципах (використання технічних та художніх виконавських навичок); *другий* – *вспівування* - складається з опанування новими технічними та художніми прийомами співу і передбачає процес їх удосконалення; *третій етап* – *виконання* – характеризується синтезом

взаємопов'язаних складових елементів співу (сталих, нових, удосконалених технічних і художніх засобів музичної виразності).

Для порівняння системи фахової підготовки співаків в навчальних закладах України та КНР запропоновано компонентну структуру китайської вокальної освіти: *перший компонент* – вокально-технічний (дихання, атака звуку, голосоутворення, дикція, артикуляція, кантилена, інтонування); *другий компонент* – вокально-виконавський (засоби виконавської виразності: якість звучання, звуковисотне інтонування, темпоритм, динаміка, тембральна варіабельність, артикуляція, гнучкість фразування); *третій компонент* – концертно-виконавський (сценічна майстерність, психологічна адаптація до публічного виступу, спів перед уявною аудиторією, рольова підготовка).

Отже, на основі компаративного аналізу української та китайської вокальних шкіл зроблено висновок про схожі характеристики методик підготовки майбутніх камерних співаків: ідентичність напрямів підготовки; орієнтування на світові стандарти підготовки фахівців до виконавської діяльності; визначення змісту підготовки на засадах комплексного підходу; етапність застосування методів навчання. Визначено відмінності на рівні розвитку окремих сегментів системи підготовки камерних співаків: в українській освітній системі – перевага інтелектуального ресурсу, в китайській – технічної досконалості виконання.

На основі музикознавчого та виконавського підходів у роботі проаналізовано специфіку художнього співу як невід'ємного компонента камерно-виконавської майстерності співака. Згідно з Постановою Шанхайської державної консерваторії (1927), жанр художньої пісні уведено до програми вищої музичної освіти. Доведено, що художній спів як самостійний жанр вокального мистецтва виник на початку ХХ століття та динамічно розвивається через діалог китайської та західної музичних культур у синкретичних формах.

У контексті композиторської практики процес культурного полілогу відображається у використанні європейської техніки композиції, інтеграції художніх форм і культурних конотацій і елементи народної музики.

Визначено, що особливу роль у процесі якісного виконання музики відіграє художньо-емоційна складова, яку охарактеризовано з трьох позицій: 1) прихований зміст висловлювань; 2) правильність вибору емоційної основи; 3) тонке управління чуттєвою компонентою.

Отже, на основі аналізу специфіки виконавської практики співаків з КНР на прикладі роботи кафедри сольного співу Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського виявлено педагогічні підходи до підготовки камерних співаків з КНР, визначено схожі та відмінні характеристики цього процесу в українських та китайських мистецьких закладах, обґрунтовано сутність художньої пісні в контексті розвитку вокального мистецтва та фахової підготовки студентів за спеціалізацією «Спів».

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі представлено теоретичне обґрунтування та запропоновано нове розв'язання проблеми розвитку камерного вокального виконавства, що полягає у визначенні його специфіки та розробці жанрової типології камерно-вокальної музики. Проведене дослідження й виконання поставлених завдань дали підстави зробити такі висновки.

1. Виявлено стан розробленості проблеми розвитку камерного вокального виконавства у взаємодії української та китайської національних шкіл в історичному й теоретичному аспектах. Доведено, що основний масив наукових праць сфокусовано на проблемах розвитку академічного вокального виконавства, специфіки побутування і функціонування вокальної музики, формування творчої особистості співака, що дозволило систематизувати джерельну базу за тематичними напрямками: історія, теорія та практика камерного вокального виконавства. Здійснено порівняльний аналіз концептуальних положень учених, обґрунтовано наукові підходи щодо проблем розвитку досліджуваного явища, доведено унікальність сучасного камерного вокального мистецтва в контексті музичних традицій КНР.

Запропоновано авторське тлумачення змісту ключових понять роботи. Поняття «*камерна вокальна музика*» схарактеризовано як специфічний різновид музичного мистецтва, що суттєво відрізняється від музики симфонічної, хорової та театральної (оперної та балетної); термін «*камерна вокально-ансамблева музика*» інтерпретовано як особливий жанровий різновид камерного вокального мистецтва. *Камерний співак* - це виконавець з особливими «інтелектуальними» якостями і професійними компетенціями, володіння якими дозволяє відтворити образно-семантичну сферу та звукову символіку, внутрішній психологізм і лаконізм музичної драматургії камерно-вокальних творів; *камерне вокальне виконавство* схарактеризовано як феномен міжкультурного діалогу у взаємодії традицій та музичних еталонів різних країн, побудований на особистісній комунікації і психологічному спілкуванні. Доведено, що вибір термінології та її використання науковцями залежить від наукового підходу до вивчення окремих компонентів камерного вокального мистецтва.

2. Розроблено жанрову типологію камерно-вокальної музики, яка ґрунтується на двох підходах. *Перший* – враховує зовнішню і внутрішню сторони буття жанру та поділяється на концертну і духовно-концертну музику. До концертної камерно-вокальної музики віднесено вокальну мініатюру (художня пісня, пісня-стилізація в народному дусі, балада, елегія); вокальну п'єсу («вірш з музикою»); вокальний цикл; романс (ліричний, лірико-драматичний, лірико-психологічний). До духовно-концертного жанру камерної вокальної музики віднесено музичні твори, присвячені духовній тематиці, але не обмежені біблійно-християнськими сюжетами й образами: вокальна мініатюра; вокальний цикл; псалом; молитва. Доведено, що твори

зазначених жанрових груп поділяють на малі (мініатюра) і великі форми (цикл) з урахуванням масштабу музичного тексту. *Другий* підхід базується на принципах взаємодії і наступності, в якому жанрове збагачення здійснюється через жанрову трансформацію, жанровий перетин, жанрове відновлення. Поліжанр складають такі музичні твори: кантата, романс-балада, опера, елегія. Полярність підходів, що базуються на основі двох взаємодіючих сфер у вокальному мистецтві – традицій та інновацій, які сприяють формуванню досвіду і слугують відправним ресурсом для творчих пошуків.

3. Визначено динаміку розвитку камерно-вокального виконавства КНР. З'ясовано, що передумовою становлення китайського камерно-вокального виконавства є пісенний фольклор та народні вистави опер. Динаміку розвитку досліджуваного явища досліджено в контексті авторської періодизації: *I період* (1920-ті рр.) характеризується освоєнням європейських канонів академічної вокальної музики та формуванням жанрових ознак камерної вокальної музики у композиторській діяльності; *II період* (1930-ті рр.) – позначений модифікацією традицій європейського музичного романтизму (передусім німецького) в китайську національну культуру, академізацією китайської художньої пісні; *III період* (1940-і рр.) – відзначається збагаченням жанрово-стильового простору в композиторській діяльності та естетизацією академічної камерної вокальної культури шляхом запровадження європейської традиції; *IV період* (1980-і рр. – дотепер) – характеризується поширенням полістилю та поліжанру в камерній вокальній творчості, формуванням вокального універсалізму співака.

4. Обґрунтовано інноваційні тенденції розвитку камерно-вокального мистецтва КНР, що проявляються в образно-емоційному та стильовому компонентах цього явища, в якому органічно взаємодіють давні традиції національного співочого мистецтва та сучасні виконавські техніки співу. Синтез сакрального та сучасного у вокальному мистецтві дозволив визначити такі загальні ознаки: ментальні (природа мелодійної просодичності, метроритмічна організація, взаємодія тексту і музики, втілення жанрових моделей, властивих пісенному фольклору); жанрові (максимальна індивідуалізація форм і методів композиції, коректність виконавського складу і музично-виразних засобів). Доведено, що інноваційні характеристики камерного вокального виконавства ґрунтуються на: синтезі аріозної співучості та декламаційності у вокальній партії; застосуванні західної мінорної ладотональності як показнику стилістичної індивідуальності вокальної партії й акомпанементу; пентатонівій основі вихідного мелодійного зерна, імпровізаційній свободі викладу та мелодійній орнаментиці, які властиві національній (як професійній, так і фольклорній) вокальній манері; провідній ролі фортепіанної партії, в якій синтезуються імпресіоністські і символістські «відтінки настроїв і бачень», змінність подій та змістової світлотіні.

5. З'ясовано специфіку виконавської практики співаків з КНР на прикладі роботи кафедри сольного співу Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. Виявлено основні педагогічні підходи провідних викладачів-вокалістів до навчання іноземних студентів за спеціалізацією «Спів»: індивідуальний підхід до студента-вокаліста, кореляція виховних і навчальних форм, фундаментальна наукова база, необхідна для професійного формування співочого голосу, підвищення художньо-естетичного потенціалу засобами мистецтва.

Запропоновано систему комплексного навчання іноземних студентів, яка складається з трьох етапів: *перший* – ознайомлення (базується на принципах використання технічних та художніх виконавських навичок); *другий* – співування (передбачає процес опанування новими технічними та художніми прийомами співу та їх удосконалення); *третій етап* – виконання (характеризується впровадженням взаємопов'язаних складових елементів співу (сталих, нових, удосконалених технічних та художніх засобів музичної виразності) у виконавську діяльність).

Проаналізовано компонентну структуру китайської вокальної освіти: перший компонент – вокально-технічний (дихання, атака звуку, голосоутворення, дикція, артикуляція, кантілена, інтонування); другий – вокально-виконавський (засоби виконавської виразності: якість звучання, звуковисотне інтонування, темпоритм, динаміка, тембральна варіабельність, артикуляція, гнучкість фразування); третій – концертно-виконавський (сценічна майстерність, психологічна адаптація до ситуації публічного виступу, спів перед уявною аудиторією, рольова підготовка).

На основі компаративного аналізу специфіки фахової підготовки китайських студентів у мистецьких закладах України та КНР з'ясовано, що методи підготовки камерних співаків мають спільні характеристики: ідентичність напрямів підготовки співаків, орієнтація на світові стандарти підготовки фахівців до виконавської діяльності, визначення змісту підготовки на засадах комплексного підходу; етапність застосування методів навчання. На основі виявлених загальних характеристик встановлено, що кожній країні властивий різний рівень розвитку окремих сегментів системи підготовки камерних співаків: в українській освітній системі наявна перевага інтелектуального ресурсу, в китайській – технічної досконалості виконання.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розвитку камерного вокального виконавства у взаємодії української та китайської національних шкіл в історичному та теоретичному аспектах. Перспективним є подальша розробка концептуальних, змістових, організаційних та процесуальних основ формування виконавської майстерності камерних співаків на засадах етнопсихологічного та культурологічного підходів.

**Основні наукові результати дисертаційного дослідження
висвітлено в таких працях автора:**

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Хань Кай. (2014). Жанровость вокально-исполнительского искусства Китая. *Проблемы сучасності: мистецтво, культура, педагогіка*. Вип. 29, 193 – 201.
2. Хань Кай. (2014). До питань виконавських властивостей у вокально-джазовому співі. *Проблемы сучасності: мистецтво, культура, педагогіка*. Вип. 30, 171 – 179.
3. Хань Кай. (2015). Камерный вокальный ансамбль: исторический аспект. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство*. № 8, 129 – 133.
4. Хань Кай. (2015). Камерное ансамблевое пение как критерий профессиональности певца-вокалиста. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство*. № 9-10, 151 – 158.

Праці у наукових зарубіжних виданнях

5. 韩凯.室内乐演唱者的性格特点/韩凯/北方音乐·哈尔滨·2016年 – 第300期 – 93 – 94页. (Хань Кай. (2016). *Характерологические особенности камерного певца*. *Северная Музыка*. Вип. 300, 93 – 94.).
6. 韩凯.从诗歌篇章角度看声乐艺术创作技巧的形成问题/韩凯/北方音乐·哈尔滨·2016年 – 第299期 – 182 – 183页. (Хань Кай. (2016). К проблеме формирования навыков вокально-художественного творчества в аспекте поэтического текста. *Северная Музыка*. Вип. 299, 182 – 183.).

Статті в інших наукових виданнях

7. Хань, Кай. (2017). Камерный вокальный ансамбль: исторический аспект. *Традиції та сучасний стан культури і мистецтва: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції*. Мінськ, 430 – 406.
8. Хань, Кай. (2016). Камерное ансамблевое пение как критерий профессиональности певца-вокалиста. *Культурно-мистецькі обрії '2016*, 2. Київ, 141 – 144.

АНОТАЦІЇ

Хань Кай. «Феномен камерного вокального виконавства у взаємодії української та китайської національних шкіл: історичний та теоретичний аспекти». – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства зі спеціальності 17.00.03 – музичне мистецтво. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Суми, 2017.

Дисертація є комплексним цілісним дослідженням у галузі історії і теорії камерного вокального виконавства КНР та специфіки формування

виконавської майстерності камерних співаків у вищих музичних закладах України.

У роботі виявлено стан розроблення проблеми, визначено поняттєве поле дослідження (камерна вокальна музика, камерна вокально-ансамблева музика, камерний співак, камерне вокальне виконавство). Розроблено жанрову типологію камерно-вокальної музики. Досліджено динаміку розвитку камерно-вокального виконавства КНР. Обґрунтовано інноваційні процеси у камерно-вокальному виконавстві КНР. З'ясовано специфіку виконавської практики співаків з КНР на прикладі роботи кафедри сольного співу Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Доведено, що унікальність камерного вокального виконавства КНР полягає у взаємодії традицій української та китайської вокальних шкіл, що розвивається під впливом євроінтеграційних змін в соціокультурному просторі двох країн.

Ключові слова: камерна вокальна музика, камерно-вокальне виконавство, виконавський комплекс камерного співака КНР, камерна виконавська майстерність.

Хань Кай. «Феномен камерного вокального исполнительства во взаимодействии украинской и китайской национальных школ: исторический и теоретический аспекты». – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.03 – музыкальное искусство. – Сумской государственной педагогической университет имени А. С. Макаренко, Сумы, 2017.

Диссертация является комплексным исследованием в области истории и теории камерного вокального исполнительства КНР, а также специфики формирования исполнительского мастерства камерных певцов в высших музыкальных заведениях Украины.

В работе выявлено состояние научной разработанности проблемы развития камерного вокального исполнительства КНР, определено понятийное поле исследования (камерная вокальная музыка, камерная вокально-ансамблевая музыка, камерный певец, камерное вокальное исполнительство). Выявлены инновационные процессы в камерно-вокальном исполнительстве КНР.

Научная новизна исследования заключается в том, что впервые в отечественном искусствоведении осуществлено целостное исследование камерного вокального исполнительства во взаимодействии украинской и китайской национальных школ. Разработана жанровая типология камерно-вокальной музыки, состоящая из концертной вокальной миниатюры (художественная песня, песня-стилизация в народном духе, баллада, элегия), вокальной пьесы («стихотворение с музыкой»), вокального цикла, романса

(лирический, лирико-драматический, лирико-психологический) и духовно-концертной вокальной миниатюры (вокальный цикл; псалом; молитва). Исследовано динамику развития камерно-вокального исполнительства КНР и предложена периодизация этого процесса. Проанализировано специфику исполнительской практики певцов из КНР на примере работы кафедры сольного пения Харьковского национального университета искусств имени И. П. Котляревского как показателя целостной системы подготовки исполнителей.

Очерчены перспективные направления практического использования материалов диссертационного исследования, что может служить основой организации и проведения практик, учебно-методического обеспечения процесса подготовки специалистов-вокалистов к исполнительской деятельности в отечественной системе высшего музыкального образования.

Ключевые слова: камерная вокальная музыка, камерно-вокальное исполнительство, исполнительный комплекс камерного певца КНР, камерное исполнительское мастерство.

Han Kai. «The phenomenon of chamber vocal performance in the interaction between Ukrainian and Chinese national schools: historical and theoretical aspects». – The manuscript.

Thesis for Candidate of Arts degree in specialty 17.00.03 – Music Art. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. – Sumy, 2017.

The dissertation is devoted to the problems of development and formation of the chamber vocal performance of China and the specifics of the formation of Chinese chamber singers` performing skills in higher music educational establishments of Ukraine.

The scientific novelty of the carried out research is that the dissertation is the first experience of a comprehensive study of the phenomenon of chamber vocal performance in the interaction between Ukrainian and Chinese national schools. In the work for the first time: the ways of formation of chamber-vocal performance in the interaction between Ukrainian and Chinese national schools are researched; the specifics of China's contemporary chamber vocal performance are revealed; the content and structure of the professional complex of Chinese chamber singer are presented; the system of the performing array of Chinese chamber singer is separated and consistently researched; the components of chamber-performing skill of the singer are presented.

It was found out that the theoretical and methodological foundations of the formation of the Chinese chamber singer`s performing mastery at the Department of Solo Singing of the Kharkiv National Kotlyarevsky University of Arts are based on the following positions: individual approach to the student-vocalist, the principle of unity of upbringing and education, a solid scientific basis, which is necessary for the professional development of the singing voice, the development of national aesthetic principles of Ukrainian vocal art.

In the dissertation research the system of the performing complex of Chinese chamber singer is developed. It was found out that the uniqueness of the ways of development, the main features of Chinese chamber vocal performance and the forms of interaction between the traditions of Ukrainian and Chinese vocal schools are explained by the active processes of European integration, beginning from the development and implantation of the European canons of academic music art - to the modification and expansion of the genre-style space and outgo to the trends of polystylisticity and genre variety of the chamber vocal creativity, that was found an expression in the formation and approval of a new type of chamber singer – «the mixed type».

Key words: chamber vocal music, chamber vocal performance, performing complex of Chinese chamber singer, chamber performance skill.

Підписано до друку 27.12.2017. Формат 60x90/16. Гарн. News Times.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. Друк. Арк.. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87